

Volt egyszer egy csávolyi bunyevác iskola...

A háborúnak Csávolyon 1944. október 19-én a szovjet csapatok érkezésével puskaropogás nélkül lett vége. Az Antifasiszta Szlávok Frontjának helyi szervezete már a hónap végén megalakult. Ennek hatására a községi elöljáróság visszavonult. Az „ASF” – Narodni Odbor – Népbizottság néven, egy csak bunyevácokból álló ideiglenes elöljáróságot hozott létre bunyevác közigazgatással. Ez az elöljáróság 1945 márciusáig maradt a helyén, amikor is a Községi Nemzeti Bizottság új elöljáróságot nevezett ki.

A tanítás 1945. január 3-án indult újra a római katolikus elemi népiskolában. A község lakosságának összetétele magyar, bunyevác és német volt. Ebből következik, hogy a helyieknek volt már ismerete, hagyománya a nemzetiségiek anyanyelvi oktatásáról. A bunyevácok magas fokú identitásának és a körülményeknek köszönhetően, a Vallás- és Közköztudományügyi Minisztérium rendeletének megfelelően – az 1946. november 28-i beiratkozás eredményeként – a szülők a 31 tanuló részére önálló iskola igényét jelentették be. Az összeírást Romácz István felsőszenitiváni tanító végezte, dr. Szirányi Pál megyei tanügyi titkár jelenlétében.

A rendkívüli községi képviselőtestület 1946. december 21-én a 49/kgy. véghatározatával egyhangúlag megalapította az „Állami délszláv tanítási nyelvű” népiskolát, amely osztatlan formában (I-VI-II. osztály) kezdte működését a kántorlak portáján lévő e célra kijelölt tanteremben. Tanítónak azonnali kezdéssel, az addig a magyar iskolában dolgozó – Dél-Bácskából érkezett –, a szerb-horvát nyelvet jól beszélő, német származású *Flockné-Bernhardt* Maját osztották be. A bunyevác elöljáróság intézkedésére rövid időn belül, 1947. február 4-én őt a szerb származású *Dánics* Danica váltotta fel, aki Pécsen végzett tanfolyamot, s gyorsan beilleszkedett új környezetébe. Nagy lelkesedéssel végezte munkáját, megkedvelték a faluban. Két év után, 1949. március 31-én az éj leple alatt azonban elhurcolta az ÁVH, majd koholt vádak alapján bebörtönözték. Őt a Mohácsról idehelyezett garai *Zegnál* Márk követte.

1947. november 14-én Bács-Bodrog vármegye Földhivatala, *Hovan* Andrija, a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége főtitkára közbenjárására, 13.164 számú határozatával a Délszláv iskola részére átadta az Eötvös u. 1. sz. alatti házingatlant. Az 1949/50-es tanévtől itt folyt a jól felszerelt iskolai oktatás. *Zegnál* helyére – a tanév közben, 1949. szeptember 23-án – a helyi magyar iskolából történt áthelyezéssel édesapám, *Mándics* Mihály került. Huszonegy éves volt akkor. Szülőfalunkban nagy összefogással szép dolgok jöttek létre.

Időközben, amikor a Bajaszentistváni Délszláv iskola megszűnt, az ottani tanítónőt, *Andrásné* Jak-

sity Mártát csávolyi iskolánkhoz helyezték át. Ő az I-IV. osztályt tanította, édesapám pedig 1953-1955-ig a felső tagozatosokat, hat tanulóval. Akkor járt le a szerződése *Andrásné*nak.

Mándics Mihályt 1955. június 15-vel visszahelyezték a helyi magyar tannyelvű iskolába, annak igazgatóhelyettese lett. Helyébe ugyanakkor a budapesti Horvát-Szerb Tanítóképzőt végzett szerb származású *Peity* Mária tanító került.

Három év után, az 1958-as tanév végén a tanulólétszám a megengedettnél kisebb lett, nem volt utánpótlás, így a művelődésügyi hatóság a nevelőt és tanulóit beolvastotta a helyi magyar iskolába. A bunyevác iskolai oktatást szüneteltették, az épületben napközi otthont alakítottak ki.

Régen éreztem ilyen elfogódottságot, mint most, amikor felidézem szülőfalum múltjának e szakaszát, s diaszpórában élő bunyevác népcsoportunk megpecsételődött sorsát. A csávolyi bunyevácoknak az új hazájukban csak egyszer volt önálló iskolájuk. Fájdalommal állapítom meg, hogy napjainkban a helyi bunyevác nyelv hanyatló ágban van. Csak az idősebbek ajkán él még. Mi bízunk abban, hogy Horvát Nemzetiségi Önkormányzatunk továbbra is mindent megtesz megmaradásunk érdekében. Persze nem könnyű feladat ez, mert 1993 óta sem az óvodában, sem a helyi iskolában nincs horvát nyelvoktatás. Falunk egyetlen iskolája jelenleg a Bajai Szentistváni Általános Iskola Tagintézménye, ami német nemzetiségi nyelvoktató iskola.

2016-ot írunk! Mindannak, amit felidéztem, éppen hetven éve. A jubileumi találkozót ez év őszén a Csávolyi Horvát Nemzetiségi Önkormányzat szervezi.

Ezzel az írással az utódok tiszteletét kívántam kifejezni azok iránt, akik odaadó, áldozatos tevékenységükkel a nemzetiségi jogokért vívott küzdelemben kezdeményezők voltak.

Mándics Izabella
középiskolai tanár, Baja